

การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน(ชุมชนน่าอยู่) ต้องมีแนวทางการจัดการ 5 ด้าน
อย่างไร. (-ด้านสังคม -ด้านสิ่งแวดล้อม -ด้านเศรษฐกิจ -ด้านกายภาพ -ด้านการบริการ
จัดการ)

1. จุดเริ่มต้นการพัฒนาเมืองน่าอยู่

ใน พ.ศ. 2529 สำนักงานองค์การอนามัยโลกภาคพื้นยุโรป (WHO, EURO) ได้เสนอ
โครงการเมืองน่าอยู่ โดยเอาวิธีการพัฒนาสุขภาพของประชาชนบนพื้นฐานของหลักการ
สุขภาพดีถ้วนหน้ามาใช้ในระดับท้องถิ่น องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดให้วันที่ 7 เมษายน
2539 เป็นวัน WHO Healthy Cities เพื่อรณรงค์ให้เมืองต่าง ๆ จากทั่วโลกหันมาสนใจโครงการ
เมืองน่าอยู่ และได้ กำหนดแนวทางเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างเป็นรูปธรรมไว้
11 ประการ ประกอบด้วย

- (1) มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและที่อยู่สะอาด ปลอดภัย
- (2) มีระบบนิเวศอยู่ในภาวะดุลยภาพและยั่งยืน
- (3) มีชุมชนเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน
- (4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ควบคุม ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อ
สุขภาพ
- (5) ประชาชนได้รับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต (อาหาร น้ำ ที่พักอาศัย ความปลอดภัย มีรายได้และ
มีงานทำ)
- (6) ประชาชนมีสิทธิ มีโอกาสรับรู้ข่าวสาร มีการติดต่อประสานงาน และระดมความคิด
ประสบการณ์ เพื่อทำงานร่วมกันในชุมชน
- (7) มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีชีวิตชีวา มีนวัตกรรมอยู่เสมอ
- (8) มีการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิต รวมทั้งเอกลักษณ์ของกลุ่มชน
แต่ละชุมชน
- (9) มีการพัฒนาเป็นไปอย่างกลมกลืน และส่งเสริมคุณลักษณะที่ดี ที่มีมาในอดีต
- (10) มีระบบบริการทางสาธารณสุข และการรักษาพยาบาลที่ทั่วถึง เหมาะสมสำหรับ
ประชาชนทุกคน
- (11) ประชาชนมีสภาวะสุขภาพดี มีอัตราการเจ็บป่วยในระดับต่ำ

การพัฒนาเมืองน่าอยู่ในประเทศไทย ได้ริเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกภายใต้กรอบทางด้าน
สาธารณสุขตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 โดยสนับสนุนให้ชุมชน
เมืองขนาดต่าง ๆ 5 เมือง ได้แก่กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา ยะลา และพนัสนิคม เป็น
เมืองนำร่อง และกำหนดแนวทางให้ผู้บริหารองค์กรท้องถิ่น สร้างเครือข่ายการพัฒนาร่วมกับ
ชุมชนภายในท้องถิ่นนั้น โดยในทางปฏิบัติแต่ละเมืองได้ใช้วิธีการของตนเองในการพัฒนาไป
สู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้เริ่มดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่
อย่างยั่งยืน เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กรุงเทพมหานคร การเคหะแห่งชาติ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นต้น แต่การดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการพัฒนาเมืองน่า
อยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างเต็มรูปแบบ

2. คำนิยาม

1) องค์การอนามัยโลก : เมืองน่าอยู่ เป็นเมืองที่มีการสร้างสรรค์ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนใน ชุมชนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อให้ได้ คักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด

2) กรุงเทพมหานคร : หมายถึง กรุงเทพฯ ที่ประชาชนอยู่ด้วยความสุข มั่นคงปลอดภัย สะดวกสบาย สิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพกายและใจดี มีงานทำ มีสังคมสงบสุข ประชาชนมีความ สร้างสรรค์ ร่วมคิดร่วมทำ ภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ

3) (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ... ได้ให้ นิยาม คัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

"ภาคีการพัฒนา" หมายความว่า การรวมตัวของกลุ่มหรือฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม โดยมี กิจกรรมการพัฒนาบนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน

"กระบวนการการมีส่วนร่วม" หมายความว่า การที่ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับ ผิดชอบในความสำ เร็จ และความล้มเหลวของการพัฒนา อย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของหน่วย ราชการหรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งทำ ให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ปัญหาจากการร่วมมือ ทำ งาน เป็นการทำ งานแบบพึ่งพาตนเองเป็นหลัก

"การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน" หมายความว่า กระบวนการพัฒนาเมืองแบบองค์รวมที่มี ความสมดุล อันจะนำ มาซึ่งความน่าอยู่ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ได้รับ โอกาสที่เท่าเทียมกัน มีความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็น ประชากรที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของเมืองและชุมชน และมีการบริหารราชการอย่าง โปร่งใสยุติธรรม โดยประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน

"เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่" หมายความว่า ชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งในเขตเมืองและ ชนบทที่มีสภาพแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนเข้มแข็ง มีความ สะดวกสบาย ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีวัฒนธรรมและจิต วิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน

3. ความมุ่งหมาย

การพัฒนาให้เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ เป็นพื้นฐานสำ คัญ ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับทั้ง ในเมืองและชนบท ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะ อาศัยอยู่ในเมืองหรือชุมชนน่าอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความ สะดวกสบาย มีความสะอาดถูกสุขอนามัย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

แนวคิดการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำ ความคิดเห็นจากผู้ทรง คุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มากำหนดกรอบความคิด นโยบายในการพัฒนาเมืองอย่าง ยั่งยืน : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2542 ให้ ความเห็นชอบในหลักการของกรอบนโยบายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่และ ชุมชนน่าอยู่ และได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีองค์กรดำเนินการประกอบด้วย คณะ กรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (กมช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานมีสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเมืองแห่งชาติ (สกมช.) เป็นฝ่ายเลขานุการ และเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2543คณะรัฐมนตรี

ได้เห็นขอบกระบวนการแปลงนโยบายการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ไปสู่การปฏิบัติ และกลไกการบริหาร โดยให้มีระเบียบสำ นักนายกรัฐมนตรีนว่าด้วยการพัฒนาเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ... แนวคิดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ครอบคลุมและผสมผสานกันระหว่างปัจจัย แวดล้อม ใน 5 ด้าน

(1) ด้านสังคม เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีสังคมที่มีคุณลักษณะ

☑ ประชาชนได้รับการศึกษา ความรู้ การฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว

☑ มีบริการสาธารณสุขและบริการสาธารณะอื่น ๆ ที่เพียงพอและสะดวก

☑ มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตและรักษาทรัพย์สิน

☑ มีคดีอาชญากรรม ยาเสพติดจำ นวนน้อย

☑ ภาคีการพัฒนาทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาเมือง

☑ สิทธิของประชาชนและความยุติธรรมได้รับการคุ้มครอง

(2) ด้านเศรษฐกิจ ภายในเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ควรมีลักษณะ

☑ มีบรรยากาศที่ดีสำ หรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

☑ ค่าครองชีพไม่สูง ประชาชนมีงานทำ และมีการประกอบสัมมาอาชีพที่ดี

(3) ด้านกายภาพ ภายในเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ควรมีสภาพ

☑ เป็นเมืองที่มีระเบียบด้วยการวางผังเมืองที่มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน อย่างชัดเจน

☑ มีการวางแผนและจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานได้ทันต่อความต้องการของ ประชาชน

☑ มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ปลอดภัย และไม่สิ้นเปลือง

☑ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และที่ว่างโล่งอย่างพอ

เพียง

☑ มีระบบบำ บัดน้ำเสีย กำ จัดขยะอย่างเหมาะสม

(4) ด้านสิ่งแวดล้อม ของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ควรมีลักษณะ

☑ สามารถควบคุมมลภาวะทางน้ำ อากาศ ดิน และความดังของเสียง

☑ เมืองมีจิตวิญญาณและความสุนทรีย์ ที่ประชาชนมีความภาคภูมิใจ และช่วยกัน

บำรุงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

☑ ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานพอเพียงและค่าใช้จ่ายไม่แพง

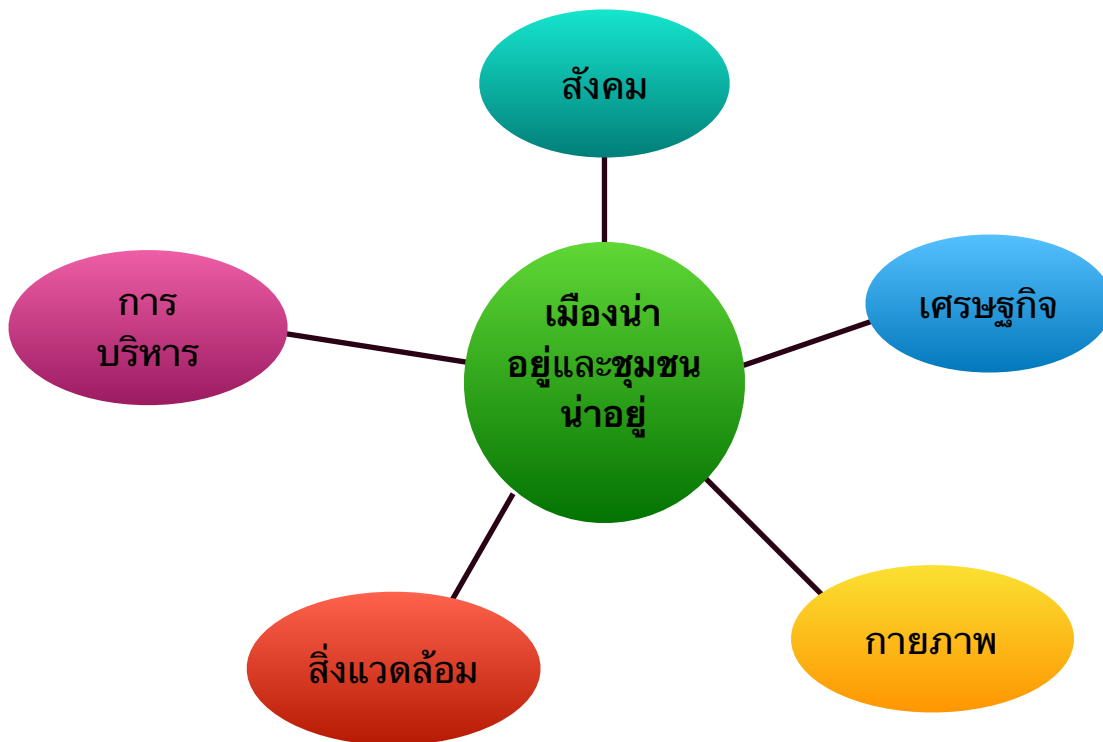
(5) ด้านการบริหารและการจัดการ เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควร

☑ มีความโปร่ง ใสและยุติธรรม

☑ มีประสิทธิภาพและยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

☑ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน

แผนภูมิที่ 1 : สรุปคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

2. องค์ประกอบของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

องค์ประกอบหลักของความเป็นเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ประกอบด้วย

- ▣ ความน่าอยู่
- ▣ ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ
- ▣ ความเป็นประชาธิปไตย

แต่ละองค์ประกอบ สามารถกำหนดให้เป็นเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมได้ ดังนี้

① ความน่าอยู่ : พัฒนาคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตของคนในเมืองและชุมชน

- ประชาชนมีการศึกษาความรู้ และได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง
- มีการพัฒนาทางสาธารณสุขที่ดีและเพียงพอ
- มีการจัดการทางกายภาพของเมืองที่เป็นระเบียบ

1.1 คุณภาพชีวิต ⇨ สวยงาม

- มีการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพและเพียงพอ
- มีระบบการจราจรขนส่งที่สะดวกปลอดภัยและประหยัด
- มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ดี
- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานของประชาชน

1.2 วิถีชีวิต ⇨ - มีมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่ประชาชนภาคภูมิใจ

๒ ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของเมืองและชุมชน : ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน

ระบบเศรษฐกิจที่สมดุล

และมีภูมิคุ้มกัน ⇨

- ระบบเศรษฐกิจมีความสมดุลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- มีการจ้างงานอย่างกว้างขวาง
- ชนบทและเมืองมีการเชื่อมโยงอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

๓ ความเป็นประชากรรัฐ : พัฒนาระบบการบริหารจัดการเมืองและชุมชน

3.1 การบริหารจัดการเมือง

และชุมชนในภาครรัฐ ⇨

- มีความโปร่งใสและยุติธรรม
- มีประสิทธิภาพ คล่องตัว และยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก
- มีการทำงานแบบพหุภาคี โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชุมชนทุกชั้นตอน

3.2 การมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ⇨

- ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการเข้าร่วมพัฒนาเมืองและชุมชน
- ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองและชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาในรูปแบบ "รวมพลังเพื่อขับเคลื่อนสังคม" แนวทางการพัฒนาในรูปแบบ "รวมพลังเพื่อขับเคลื่อนสังคม" เป็นการระดมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ (ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น) องค์กรธุรกิจ องค์กรพัฒนาภาคเอกชนชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า **ภาคีการพัฒนา** ในรูปแบบร่วมแรง ร่วมใจ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันรับผิดชอบผลการพัฒนา โดยร่วมกันจัดทำ แผนงาน/โครงการเมืองนำอยู่ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้การพัฒนาเมืองและชุมชนมีความน่าอยู่และยั่งยืน

4. กระบวนการแปลงนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ

ความสำเร็จในการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ ย่อมขึ้นอยู่กับแรงสนับสนุนที่สำคัญคือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนา ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นบนเวทีการร่วมปรึกษาหารือกัน เพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันและเห็นชอบร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่การประสานงาน ในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ ในการแปลงแนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ไปสู่การปฏิบัติ มีขั้นตอน ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 วงจรกระบวนการแปลงนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ

1. การกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา
2. การเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ
3. การเสนอขอการสนับสนุนจากส่วนกลาง
4. การดำเนินการตามแผนโดยภาคีการพัฒนา
5. การติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 1 : การกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา

เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบกรอบนโยบายและแผนการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่อย่างยั่งยืนแล้ว คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (กมช.) จัดทำ แนวทางการพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 : การแปลงแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

1) การเตรียมความพร้อมของทุกภาคีการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ เป็นหน่วยประสานจัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ ให้แก่หน่วยงาน ส่วนกลาง รัฐวิสาหกิจ และส่วนภูมิภาค สำหรับการจัดประชุมชี้แจง ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ในท้องถิ่น กลไกระดับจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ

2) กระบวนการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยการสร้างเครือข่ายการพัฒนาในระดับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(1) การส่งเสริมให้เกิดประชาคม

⇒ การค้นหาตัวบุคคลหรือกลุ่มอาสาสมัครที่จะเป็นผู้นำ ในการผลักดันตามกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคี โดยให้ชุมชนเป็นผู้เสนอแนะ

⇒ จัดประชุมชี้แจงทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

⇒ ให้เวลากับชุมชนในการทำ ความเข้าใจ

(2) การสร้างกระบวนการเรียนรู้

⇒ สร้างความเข้าใจตั้งแต่ระดับครอบครัวและองค์กรชุมชน ตลอดจนภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิด กระบวนทัศน์ และแนวทางการพัฒนาแนวใหม่ที่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางที่มุ่งสร้างความเข้มแข็ง ให้ชุมชน และเน้นว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้และมีกิจกรรมร่วมกันของทุกฝ่าย

⇒ ทบทวนการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว องค์กรชุมชน คณะกรรมการท้องถิ่น กลุ่มแกนนำ ต่าง ๆ และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนต้องเป็นหลักในการบริหารการพัฒนา ส่วนหน่วยงานภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุน

(3) การค้นหาศักยภาพของชุมชน

⇒ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนาตั้งแต่ระดับครอบครัว องค์กรชุมชน กลุ่มแกนนำ คณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม

⇒ จัดทำ ข้อมูลที่สำคัญเพื่อการพัฒนา ได้แก่ ประวัติท้องถิ่น ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล รวมถึงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ จารีตประเพณี วัฒนธรรม สถานการณ์ของชุมชน ในปัจจุบัน เช่น ภัยคุกคาม จุดแข็ง ข้อจำกัด และปัญหา

⇒ สร้างฐานข้อมูลและตัวชี้วัดการพัฒนา

⇒ การวิเคราะห์ข้อมูล นำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา จุดอ่อน ข้อจำกัด ความเข้มแข็ง และศักยภาพของชุมชน ซึ่งสามารถบันทึกในรูปของแผนที่การตั้งถิ่นฐานของชุมชน พร้อมแสดงแหล่งทรัพยากรและแผนผังความสัมพันธ์ขององค์กร สถาบันต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำ งานขั้นต่อไป

(4) การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน

⇒ จัดประชุมร่วมกันระหว่างภาคีการพัฒนา แล้วนำ ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและปัญหาที่ผ่านมา เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

⇒ ระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยระบุว่า มีแนวทางดำเนินการอย่างไรที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายการพัฒนาของชุมชน

⇒ พิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่จากประเด็นต่อไปนี้

⇒ มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองตามศักยภาพของชุมชน

⇒ มีแนวทางใดบ้างที่มีปัจจัยหรือโอกาสจากภายนอกเอื้ออำนวยและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาได้ตามศักยภาพของชุมชน

⇒ มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนจะต้องดำเนินการ แต่ชุมชนยังไม่พร้อมหรือมีข้อจำกัด จะมีทางเสริมความพร้อมหรือลดข้อจำกัดของชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร

⇒ พิจารณาว่ามีโครงการ/กิจกรรมอะไรบ้างที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายการพัฒนาของชุมชน โดยจัดทำเป็นแผนความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งแยกโครงการ/กิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

⇒ โครงการ/กิจกรรมที่ครอบครัว กลุ่มองค์กรในชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

⇒ โครงการ/กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง แต่สามารถได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลหรือ อบต.

⇒ โครงการ/กิจกรรมที่เทศบาลหรือ อบต. ไม่สามารถสนับสนุนได้ทั้งหมดหรือสนับสนุนได้บางส่วน แต่สามารถขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ โดยเสนอผ่านแผนพัฒนาอำเภอและแผนพัฒนาจังหวัด

⇒ หากมีความจำเป็นต้องจำกัดโครงการ/กิจกรรม ควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญให้ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกันโดยสมาชิกชุมชน

3) กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแกนกลางประสานภาคีพัฒนาระหว่างแผนพัฒนาของชุมชน (เทศบาลหรือ อบต.) และแผนดำเนินงานของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรอื่น เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองน่าอยู่ และชุมชนน่าอยู่ของเทศบาลหรือ อบต. แล้วแต่กรณี โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้เครือข่ายการพัฒนาของแต่ละท้องถิ่น พิจารณาจัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้หน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่น ที่มีแผนงานและโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประสานการสร้าง

เครือข่ายการพัฒนาระหว่างแผนงานของหน่วยงานและแผนพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(3) คณะทำงานจัดทำ แผนปฏิบัติการ ฯ พิจารณาคัดเลือกและประสานแผนงานโครงการจากแผนพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนงานโครงการเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรอื่นที่จะดำเนินการในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของโครงการตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และประมวลแผนงานและโครงการ จัดทำ เป็นแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองนำอยู่และชุมชนนำอยู่ของท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

๑) แผนงาน/โครงการของหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งส่วนที่จะดำเนินการได้เองและส่วนที่จะขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง

๒) แผนงาน/โครงการของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งส่วนที่จะดำเนินการโดยงบประมาณปกติและโดยงบประมาณที่จะขอรับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากส่วนกลาง

๓) แผนงาน/โครงการจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมาย วิธีการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน และวงเงินใช้จ่าย โดยให้จำแนกว่าส่วนใดจะจัดหามาจากที่ใด โดยวิธีการใด

๔) ในกรณีที่แผนงาน/โครงการ เป็นของหน่วยราชการหรือองค์กรอื่น และมีความประสงค์จะขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาล ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน จะต้องระบุไว้ในโครงการด้วยว่ามีวิธีบริหารจัดการด้านการเงินอย่างไร

(4) เสนอแผนปฏิบัติการดังกล่าว ให้คณะกรรมการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณา แล้วนำเสนอต่อสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ ๓ : การเสนอขอการสนับสนุนจากส่วนกลาง

1) เมื่อสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความเห็นชอบแล้ว ให้จัดทำ แผนปฏิบัติการ ฯ ฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอคณะกรรมการกั่นกรอง ในจังหวัด

2) เมื่อคณะกรรมการกั่นกรอง ในจังหวัดได้พิจารณาแล้ว ให้เสนอแผนงาน/โครงการดังกล่าวต่อ สกมช. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ ก่อนนำเสนอ กมช. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นในกรณีที่จะขอรับการสนับสนุนแผนงานและโครงการที่เกินขีดความสามารถของท้องถิ่น

3) กรณีหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่มีแผนงานและโครงการ ในแผนปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้หน่วยงานนั้นจัดทำ แผนการลงทุนประจำปีของหน่วยงาน และหากมีแผนงาน/โครงการที่ต้องการงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม ให้หน่วยงานนั้นเสนอต่อ สกมช. เพื่อรวบรวมวิเคราะห์และนำเสนอ กมช. พิจารณา

4) ให้ สกมช. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กั่นกรอง ให้ข้อเสนอแนะแผนงานและโครงการส่วนที่เกินขีดความสามารถของหน่วยราชการ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรอื่น ในท้องถิ่นที่ต้องการขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากส่วนกลาง ก่อนนำเสนอต่อ กมช.

5) การสนับสนุนทางการเงินให้แก่แผนงาน/โครงการของหน่วยราชการ หรือองค์กรอื่น ให้เป็นไปตามมติของ กมช.

6) เมื่อ กมช. ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงาน/โครงการ ให้ สกมช. นำ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

7) ให้ สกมช. ประสานงานกับสำนักงานงบประมาณและกระทรวงการคลัง เพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณและเงินกู้สนับสนุนทุนการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่ได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนที่ 4 : การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการโดยภาคีการพัฒนา

เมื่อแผนปฏิบัติการผ่านความเห็นชอบจากสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ในส่วนของแผนงานและโครงการที่ไม่ต้องขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ก็สามารถดำเนินการตามแผนปฏิบัติการได้ทันที สำหรับแผนงานและโครงการที่ต้องการขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง ก็จะต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาของ สกมช. และคณะรัฐมนตรี

เพื่อขออนุมัติงบประมาณการสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 5 : การติดตามและประเมินผล

เมื่อได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง จัดทำการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีดัชนีชี้วัด ซึ่ง สกมช. ได้จัดทำเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น จัดทำ ดัชนีชี้วัดการพัฒนาเมือง นำอยู่และชุมชนนำอยู่ให้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นของตนเอง จากการรวบรวมข้อมูลแหล่งต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นตัวอย่างของกลุ่มดัชนีชี้วัดความนำอยู่ของเมืองและชุมชนได้ 9 ด้าน ได้แก่

1) การผังเมือง เช่น

- ⊙ ความหนาแน่นของประชากรเมือง (คน/ตร.กม.)
- ⊙ ร้อยละของพื้นที่เมืองที่มีกฎหมายผังเมืองครอบคลุม
- ⊙ ปริมาณและคุณภาพของระบบขนส่งมวลชน

2) สิ่งแวดล้อมและบริการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น

- ⊙ คุณภาพเสียง = อัตราร้อยละของประชากรที่ต้องรับเสียงสูงกว่า 70 เดซิเบล

โดยเฉลี่ย

- ⊙ คุณภาพอากาศ = อัตราส่วนปริมาณรวมของซัลเฟอร์ไดออกไซด์ + ฝุ่น

ละออง+ สารตะกั่ว ในอากาศ เมื่อเทียบกับมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก(60 กรัม/ม.3 + 90 กรัม/ม.3 + 1 กรัม/ม.3)

- ⊙ อัตราร้อยละของการบำบัดน้ำเสีย
- ⊙ อัตราร้อยละของการเก็บขยะ
- ⊙ อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้

3) เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม เช่น

- ⊙ การสืบสานวัฒนธรรม : งบประมาณด้านเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมที่องค์กร

ท้องถิ่นสนับสนุน

4) ด้านบริการสาธารณสุขและสุขอนามัย

- ⊙ อายุขัยเฉลี่ยของประชากร
- ⊙ อัตราการเจ็บป่วยของประชากร = อัตราการเจ็บป่วย/ประชาชน 1000 คน
- ⊙ จำนวนเตียงคนไข้ต่อประชากร 1,000 คน
- ⊙ สุขภาพจิต

- จำนวนแพทย์ต่อประชากร 1,000 คน
- อัตราการตาย = อัตราการตายของทารกอายุน้อยกว่า 1 ปี/1,000 การเกิด
- ร้อยละของประชากรที่มีส้วมใช้อย่างถูกสุขลักษณะ
- อัตราร้อยละของประชากรผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูลให้ได้รับการประกัน

สุขภาพของรัฐหรือของท้องถิ่น

- อัตราร้อยละของประชากรที่มีน้ำสะอาดใช้

5) ด้านคุณภาพการศึกษา เช่น

- ค่าใช้จ่ายของรัฐต่อคน ในด้านการศึกษา
- ขนาดห้องเรียนชั้นประถมศึกษาโดยเฉลี่ยต่อครู 1 คน
- อัตราการรู้หนังสือของประชากรที่อายุ 10 ปีขึ้นไป
- ประชากรที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยต่อประชากรทั้งหมดที่มีอายุ 18 ปี

ขึ้นไป

6) ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น

- อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม
- รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี
- อัตราการเสียภาษีรายได้ส่วนบุคคลสูงสุด
- อัตราการว่างงาน
- อัตราเงินเฟ้อในเขตเมือง
- สัดส่วนราคาที่อยู่อาศัยต่อรายได้ (ปี)
- อัตราการเปรียบเทียบรายได้ของประชากรกลุ่มรายได้สูง/กลุ่มรายได้ต่ำ
- อัตราการเปรียบเทียบรายได้ของประชากรกลุ่มรายได้สูง/กลุ่มรายได้ต่ำ

7) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- คดีอาชญากรรมต่อประชากร 10,000 คน
- อัตราการเกิดอุบัติเหตุการจราจรต่อประชากร 1,000 คน
- อุบัติภัยที่เกิดขึ้นในรอบปี จำนวนครั้งและความสูญเสีย (ล้านบาท)

8) สันทนาการ เช่น

- จำนวนพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อการสันทนาการต่อประชากร 1,000 คน
- จำนวนโทรทัศน์ต่อประชากร 1,000 คน
- จำนวนแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ วัฒนธรรม โบราณสถาน ต่อประชากร

100,000 คน

9) การบริหาร การปกครอง เช่น

- อัตราร้อยละของผู้ใช้สิทธิการเลือกตั้ง
- จำนวนองค์กรเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์
- การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น
- การให้บริการแก่สังคม

ดัชนีชี้วัดข้างต้น เป็นตัวอย่างของเกณฑ์การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาดัชนีชี้วัดของตนเองเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวัดผลการ

พัฒนา และผลจากการประเมินการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนสามารถนำไปใช้ในการปรับ
นโยบายและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนการแปลงแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

บทสรุป

การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ เป็นพื้นฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบททุกระดับ ทั้งผู้มีฐานะดี คนชั้นกลาง และผู้มีรายได้น้อย ด้วยโอกาสสามารถจะมีคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยในเมืองหรือชุมชนที่น่าอยู่อย่างเท่าเทียมกันด้วยความสงบสุข ความสะดวกสบาย ความสะอาดถูกสุขอนามัย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ในทางปฏิบัติ เป็นการเน้นการใช้ประโยชน์ขององค์กรกลไกที่มีอยู่เดิม และการปรับปรุงวิธีการจัดสรรงบประมาณ ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นและที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณของการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคีการพัฒนาในการร่วมแรง ร่วมใจ สม่ัครสมาน สามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อพัฒนาเมืองและชุมชนของตนเองให้น่าอยู่ น่าอาศัยอย่างยั่งยืน

สมาชิก

นางสาวจิราภรณ์ ระมัด	รหัส. 054
นางสาวชญาณิชฎ์ แก้วอิน	รหัส. 055
นางสาวรวีวรรณ อันยิ	รหัส. 056
นางสาวรารัตน์ กาแปง	รหัส. 057
นางสาวชนิษฐา พรหมวิชัย	รหัส. 080
นางสาวกิ่งแก้ว หอมนาน	รหัส. 085